

JUNI 2020
NORRTÄLJE KOMMUN

FÅGEL- OCH NATURVÄRDESIKONTROLL MELLINGEHOLMS VERKSAMHETSOMRÅDE

ADRESS COWI AB
Skärgårdsgatan 1
Box 12076
402 41 Göteborg

TEL 010 850 10 00
FAX 010 850 10 10
WWW cowi.se

JUNI 2020
NORRTÄLJE KOMMUN

FÅGEL- OCH NATURVÄRDE SINVENTERING MELLINGEHOLMS VERKSAMHETSOMRÅDE

PROJEKTNR. A202930
DOKUMENTNR.
VERSION Slutgiltig
UTGIVNINGSDATUM 2020-06-18
UTARBETAD Erik Heyman och Caspar Ström
GRANSKAD Erika Mickelsson
GODKÄND Erika Mickelsson

INNEHÅLL

1	Sammanfattning	7
2	Bakgrund och syfte	8
3	Metodik	9
4	Resultat	11
4.1	Allmän beskrivning av inventeringsområdet	11
4.2	Tidigare artfynd	11
4.3	Naturvärdesobjekt	11
4.4	Fågelinventering	20
4.5	Värdeelement	23
4.6	Fynd av naturvårdsarter	30
5	Samlad bedömning och diskussion	31
5.1	Fågelfauna	31
5.2	Naturvärden och övriga arter	33
5.3	Felkällor	34
6	Referenser	35
6.1	Litteratur och rapporter	35
6.2	Webbsidor och kartmaterial (GIS)	35
7	Kontaktuppgifter	36

1 Sammanfattning

Denna naturvärdesinventering på fältnivå har tagits fram av COWI AB i Göteborg på uppdrag av Norrtälje kommun. Uppdragets syfte var att inventera och beskriva naturvärden inom ett område på cirka 76 hektar beläget 3 km söder om Norrtälje.

Naturvärdesinventeringen visade att de högsta naturvärden inom planområdet utgjordes av lövskogsområden, igenväxande åkermark samt äldre träd. Tre områden med naturvärdesklass 3 (påtagligt naturvärde) och tre områden med naturvärdesklass 4 (visst naturvärde), identifierades inom det inventerade området.

Fågelinventeringen visade att området är relativt artrikt och hyser både vanliga arter samt vissa lite mer krävande, som till exempel de hålhäckande arterna skogsduva, stare, entita, kattuggla och göktyta. Skyddsvärda arter som bedömdes häcka inom planområdet var grönfink (rödlistad EN), stare (rödlistad VU) samt trädlärka (EU:s fågeldirektiv bilaga 1).

I slutet på denna rapport ges förslag på skyddsåtgärder för att minska planens negativa inverkan på områdets arter och naturvärden samt förslag på eventuella fördjupade inventeringar som behöver genomföras.

2 Bakgrund och syfte

Uppdraget innebar att göra en naturvärdesinventering och fågelinventering för en detaljplan, vars syfte är att möjliggöra för ett industri- och verksamhetsområde. Detaljplaneområdets totala area är cirka 76 ha. Detaljplanen har tidigare varit på samråd och utställning (nu kallad granskning) under år 2011 respektive 2014. Någon fullständig naturvärdesinventering togs då inte fram. Kommunen har nu valt att starta om planarbetet och avsåg därför att ta fram en naturvärdesinventering och en fågelinventering för området för att klargöra vilka naturvärden som finns. Avgränsningen för planområdet visas i figur 1.

Figur 1. Planområdets avgränsning visas med röd linje.

3 Metodik

Naturvärdesinventeringen på fältnivå utfördes i enlighet med ”Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning SS 199000:2014” (SIS, 2014) och i enlighet med uppdragsbeskrivningen i offertförfrågan från Norrtälje kommun.

Detaljeringsgraden för naturvärdesinventeringen var "medel" vilket innebär att naturvärdesobjekt som ska identifieras har en yta av minst 0,1 ha, eller utgörs av ett linjeformat objekt med en längd av 50 m eller mer och en bredd av 0,5 m eller mer. Inventeringen innefattade följande tillägg:

- › Naturvärdesklass 4 (visst naturvärde)
- › Värdeelement
- › Detaljerad redovisning av artförekomst

Naturvärdesinventeringen utfördes av Caspar Ström, ekolog på avdelningen för Trafik och Miljö, COWI AB i Stockholm. Fältinventeringen utfördes den 1 juni 2020. Vid naturvärdesinventeringen genomströvades det aktuella inventeringsområdet, samtidigt som noteringar gjordes om vegetationens ålder och artsammansättning i träd-, busk- och fältskikt, naturvärdeelement (till exempel naturvårdsintressanta träd, terrängformationer, etc) samt eventuella observationer av naturvårdsintressanta arter, skyddsvärda träd och andra strukturer med positiv betydelse för biologisk mångfald. Bedömningen av naturvärdesklass gjordes utifrån vägledningen i SS 199000:2014 (SIS, 2014) med utgångspunkt i de noteringar och bilder som insamlats vid de ovan beskrivna fältinventeringarna.

Fågelinventeringen genomfördes med samma metodik som för standardrutten (Blank, 2010), det vill säga kombinerad punkt- och linjetaxering. Nattinventeringarna gjordes, i enlighet med etablerad metodik, i form av punkttaxering. Inventeringarna utfördes vid lämplig väderlek, det vill säga svag vind och ingen nederbörd. Alla fågelobservationer noterades i standardiserade protokoll och alla fynd av skyddsvärda fågelarter (rödlistade eller upptagna i EU:s fågeldirektiv bilaga 1) koordinatbestämdes. Fågelinventeringarna utfördes av Erik Heyman, biolog på avdelningen för Vatten och Miljö på COWI AB i Göteborg, med mer än femton års erfarenhet av fågelinventeringar enligt etablerad metodik runt om i Sverige.

Fågelinventeringen genomfördes vid tre tillfällen: 20/21 april, 18/19 maj samt 1/2 juni. Vid varje tillfälle gjordes kvälls- och nattinventeringen på kvällen, följt av punkt- och linjetaxering morgonen därpå.

Källor som användes för att få fram förhandsinformation om potentiella naturvärdesobjekt var GIS-databaser och rapporter från Skogsstyrelsen, Artdatabanken och Jordbruksverket. Tidigare rapporterade artfynd söktes i Artportalen samt genom ett särskilt utdrag avseende sekretessbelagda fynd från Artportalen.

Naturvärdesklass	Förtydligande
1 - högsta naturvärde	Varje område har särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.
2 - högt naturvärde	Varje område har särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå.
3 - påtagligt naturvärde	Varje enskilt område behöver inte ha betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå. Det är ändå av särskild betydelse att den totala arean och den ekologiska kvaliteten av dessa områden bibehålls.
4 – visst naturvärde	Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.

Tabell 1. Naturvärdesklasser enligt SS 199000:2014.

4 Resultat

4.1 Allmän beskrivning av inventeringsområdet

Det inventerade området är till största delen starkt präglad av mänsklig påverkan och olika mänskliga aktiviteter. Trots detta finns vissa naturvärden, som till största delen är knutna till områdets variationsrikedom, öppna områden och delvis vildvuxen skog.

4.2 Tidigare artfynd

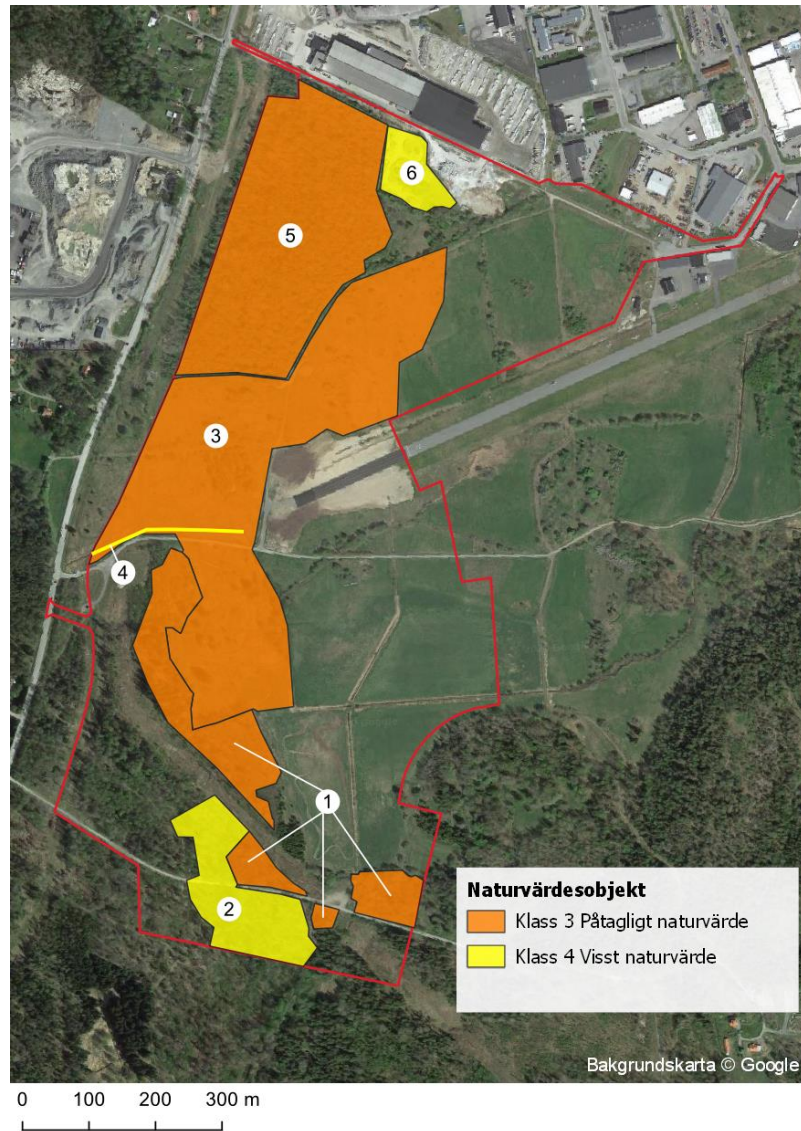
För att erhålla information om tidigare artfynd gjordes en sökning i observationsdatabasen Artportalen. Sökningen omfattade en polygon med samma utsträckning som det aktuella planområdet plus en buffert på cirka 100 meter i varje riktning. Samtliga artfynd de senaste 30 åren inkluderades i sökningen. De flesta fynden gäller fåglar. Bland de mer intressanta fågelobservationerna finns flera observationer av spelande kornknarr i den östligaste delen av fälten, den senaste från 2014. Havsvörn fanns rapporterad som födosökande och överflygande, främst höst och vinter.

Större och mindre vattensalamander finns noterade i en liten damm i områdets norra del (se vidare under 4.5 Värdeelement). I lövskogen i nordväst (naturvärdesobjekt 5) finns fynd av ett antal naturvårdsintressanta lavar och mossor, daterade 2004, bland annat signalarterna lönnlav och stubbspretmossa samt parkhättemossa som är rödlistad (NT).

Skyddsklassade fynd erhöles genom ett särskilt avtal från ArtDatabanken. Dessa avsåg samtliga artfynd inom det relevanta området. De fyra skyddsklassade fynd som fanns noterade var så pass gamla att de inte längre bedömdes vara relevanta. Områdets markanvändning har ändrats i stor utsträckning sedan arterna observerats. Av de fyra fynden var tre mer än 100 år gamla och det nyaste var från 1927. Tre fynd gällde svampar och ett fynd kärlväxt. Inget av dessa bedömdes ha någon relevans för den nuvarande naturvärdesbedömningen av området.

4.3 Naturvärdesobjekt

Totalt identifierades sex naturvärdesobjekt inom det inventerade området (varav ett består av fyra delområden). Dessa beskrivs nedan och visas på karta i figur 2.

Figur 2. Karta med markerade naturvärdesobjekt.

ID: 1

Namn: Löv- och blandskog

Naturvärdesklass: 3 Påtagligt naturvärde

Naturtyp: Skog och träd

Biotop: Hassellund, sekundär lövskog, alsumpskog, blandskog av ris-grästtyp

Area: 3,94 ha

Beskrivning: Ett område med varierad och flerskiktad lövskog, med inslag av blandskog. Objektet består av fyra delar åtskilda av en väg och en kraftledningsgata. Den dominerande skogstypen är hassellund med medelålders-äldre asp, ek och björk. Sekundär lövskog med hägg, sälg och rönn, klibbalkärr samt äldre blandskog med gran förekommer också i delar av objektet. I den sydöstra delen finns dessutom brynmiljöer och buskage med slån och hagtorn. Fältskiktet varierar från ris-grästtyp till lundartat med liljekonvalj, blåsippa och vitsippa. I delarna som utgörs av gammal åkermark växer älggräs och nässlor. Genom den sydöstra delen rinner en liten bäck som övergår i ett dike. Det finns flera gamla ekar i områdets södra delar varav ett par har stambåligheter. På två ekar växte rödbrun blekspik (NT). En kattuggla uppehöll sig vid en mycket grov ek i sydost och häckar eventuellt där. Aspar med hackspetthål förekommer också och stare (VU) häckade i en asp i områdets norra del. Det finns gott om klen död ved av bland annat hassel samt enstaka grövre lågor av asp och gran. Barkticka (signalart) noterades på en asplåga i den norra delen.

Objektet innehåller insekts- och fågelrika lövskogsbiotoper vilket motiverar ett påtagligt biotopvärde. Här finns gott om ek och hassel, som utgör nyckelarter, och värdeelement som hålträd, död ved och bärande/blommande träd och buskar. Objektet bedöms också ha ett visst artvärde på grund av enstaka förekomster av rödlistade arter vilka främst är knutna till områdets gamla ekar.

Figur 3. Det sydöstra delområdet av objekt 1, fotograferat från söder. Till höger i bild syns äldre hagmarksträd (björk och ek).

Figur 4. Hassellund i den södra delen inom det norra delområdet av objekt 1.

ID: 2

Namn: Ung lövskog i söder

Naturvärdesklass: 4 Visst naturvärde

Naturtyp: Skog och träd

Biotop: Ungskog, blandlövskog, hassellund

Area: 2,47 ha

Beskrivning: Varierad och snårig skog som till stor del utgörs av ett gammalt hygge med kvarlämnade frötallar och lövträd, där det vuxit upp en tät slyskog med diverse lövträd. Delar av objektet utgörs också av blandlövskog med ek, asp, klibbal och sälg med underväxt av hassel. Det saknas gamla träd men det finns enstaka äldre hasselbuketter med grova grenar. Det finns enstaka grövre död ved, främst kvarlämnade rester från avverkningar. Objektet har ett visst biotopvärde på grund av den varierade och flerskiktade växtligheten med gott om ek, sälg och hassel, vilka utgör nyckelarter och har betydelse för insekter och fåglar. Inga naturvårdsarter påträffades, artvärdet är därför obetydligt.

Figur 5. Ung lövskog i objekt 2.

ID: 3

Namn: Igenväxande jordbruksmark

Naturvärdesklass: 3 Påtagligt naturvärde

Naturtyp: Igenväxningsmark

Biotop: Igenväxningsmark

Area: 12,92 ha

Beskrivning: Ett större område med igenväxande, svagt kuperad åkermark. Naturvärden utgörs främst av små åkerholmar, odlingsrösen, busksnår och solitära buskar/småträd som förekommer utspritt i hela objektet. Ett 15-tal arter av blommande och/eller bärande buskar och småträd noterades, bland annat sälg, oxel, ros, slån och getapel. Flera av dessa utgör nyckelarter för insekter. Fältskiktet är artfattigt och domineras av bredbladiga gräs.

Öppen, obrukad mark med stenrösen och förekomst av bärande träd och buskar innebär ett visst biotopvärde. Objektet bedöms också ha ett visst artvärde på grund av häckande gulsparr (NT) och trädlärka (fågeldirektivets bilaga 1). Sammantaget bedöms naturvärdet vara påtagligt.

Figur 6. Igenväxande jordbruksmark i objekt 3, fotograferat från söder.

ID: 4

Namn: Dike i jordbruksmark

Naturvärdesklass: 4 Visst naturvärde (preliminär bedömning)

Naturtyp: Vattendrag

Biotop: Dike

Längd: 230 m

Beskrivning: Ett djupt dike med en liten vattenfåra i botten. Diket sluttar svagt åt öster och har lugnt strömmande, klart vatten. Det är inte lika näringsbelastat som övriga diken i området eftersom det inte avvattnar aktiv jordbruksmark. Diket har en relativt artrik växtlighet med bland annat vattenmöja, sjöfräken/kärrfräken och mossor och bedöms därför ha ett visst biotopvärde. Inga naturvårdsarter noterades vid inventeringen. Eventuellt lever groddjur i diket. En särskild inventering av groddjur rekommenderas för att kunna göra en säker bedömning av artvärdet. Naturvärdesbedömningen är tillsvidare preliminär.

Figur 7. Objekt 4, dike i jordbruksmark. Bilden är tagen från sydväst.

ID: 5

Namn: Blandlövsskog i nordväst

Naturvärdesklass: 3 Påtagligt naturvärde

Naturtyp: Skog och träd

Biotop: Al-askskog, sekundär lövskog

Area: 8,50 ha

Beskrivning: Snårig och bitvis ogenomtränglig lövskog med medelålders klibbal, ask och björk, och tät underväxt av hägg, hassel och diverse lövsly. I skogsbryn mot jordbruksmarken finns inslag av andra trädslag och buskar, bland annat sälg och slån. Det finns rikligt med död ved av klena dimensioner och det förekommer mindre vanliga vedsvampar som rostticka och ockraporing. Fältskiktet är obefintligt eller glest och består av skuggtåliga örter. I norr intill vägen finns en liten damm. Objektet bedöms ha ett påtagligt biotopvärde på grund av den strukturrika skogen med pågående självgallring och inslag av ädla lövträd. Här finns enstaka tidigare fynd av parkhättemossa (NT) samt signalarterna lönnlav och stubbspretmossa, vilket dessutom ger ett visst artvärde. Skogen utgör eventuellt också habitat för större vattensalamander (Segerlind, 2015).

Figur 8. Al-askskog i objekt 5.

ID: 6

Namn: Upplagsplats söder om industriområdet

Naturvärdesklass: 4 Visst naturvärde

Naturtyp: Täkt och upplag

Biotop: Ruderatmark

Area: 0,85 ha

Beskrivning: Objektet består av en upplags- och avstjälningsplats söder om industriområdet. Det huvudsakliga naturvärdet utgörs av den ruderatmarksflora som växer här med ett stort antal arter av blomm växter, varav en del är ovanliga i det omgivande landskapet. Inga naturvårdsarter påträffades, men artsammansättningen gör att objektet ändå bedöms ha ett visst artvärde. Biotopvärdet är obetydligt på grund av att ruderatmarken är relativt liten och saknar längre kontinuitet.

Figur 9. Ruderatmark i objekt 6.

4.4 Fågelinventering

Fågelinventeringen utfördes vid tre tillfällen 20/21 april, 18/19 maj samt 1/2 juni. Vid varje tillfälle gjordes en kväll- och nattinventering följt av kombinerad punkt- och linjetaxering morgonen efter.

Vid fågelinventeringarna noterades totalt 53 arter. Av dessa bedömdes 43 arter häcka inom planområdet. Samtliga fågelarter visas i tabellen i bilaga 1. Artsammansättningen i fågelfaunan präglas av de naturtyper som förekommer inom planområdet. I de öppna markerna är sånglärka, gulspurv och törnsångare vanligt förekommande. I skogsområdena observerades vanliga skogsfågelarter samt lite mer krävande arter som de hålhäckande arterna entita, skogsduva, stare och göktyta. Rovfågelarter som sågs överflyga området var ormråk, duvhök och fiskgjuse. Ormråk häckar precis utanför planområdesgränsen i sydost. Kattuggla häckar troligen i en gammal ek i den sydligaste delen av planområdet.

Tre så kallade skyddsvärda fågelarter häckar inom området. Med skyddsvärda arter avses vanligen arter som är hotade enligt rödlistan (hotkategori VU, EN eller CR) samt arter som är upptagna i EU:s fågeldirektiv bilaga 1. De skyddsvärda arterna som häckar i området är stare (VU), grönfink (EN) samt trädlärka (bilaga 1). Flygbild som visar ungefärlig häckningsplats för skyddsvärda arter inom planområdet visas i figur 10.

Arter rödlistade i kategori NT (nära hotad) som bedömdes häcka inom området var björktrast, entita, gulspurv, kråka och svartvit flugsnappare.

Skyddsvärda arter som observerades överflygande eller strax utanför planområdet var fiskgjuse (bilaga 1 samt rödlistad NT), gråtrut (VU) samt trana (bilaga 1). Arter som är rödlistade i kategori NT (nära hotad) som sågs överflyga eller sågs strax utanför planområdet var duvhök och fiskmå.

I figur 11 visas ungefärliga häckningsplatser för fågelarter som är rödlistade i kategori NT (nära hotad) eller är naturvårdsintressanta av andra skäl, till exempel hålhäckare eller knutna till kulturlandskap.

Figur 10. Ungefärliga häckningsplatser för de tre skyddsvärda arterna grönfink (EN), trädlärka (bilaga 1) och stare (VU) som bedömdes häcka inom planområdet.

Figur 11. Ungefärliga häckningsplatser för fågelarter som är rödlistade i kategori NT (nära hotad) eller är naturvårdsintressanta av andra skäl, till exempel hålhäckare eller knutna till kulturlandskap.

4.5 Värdeelement

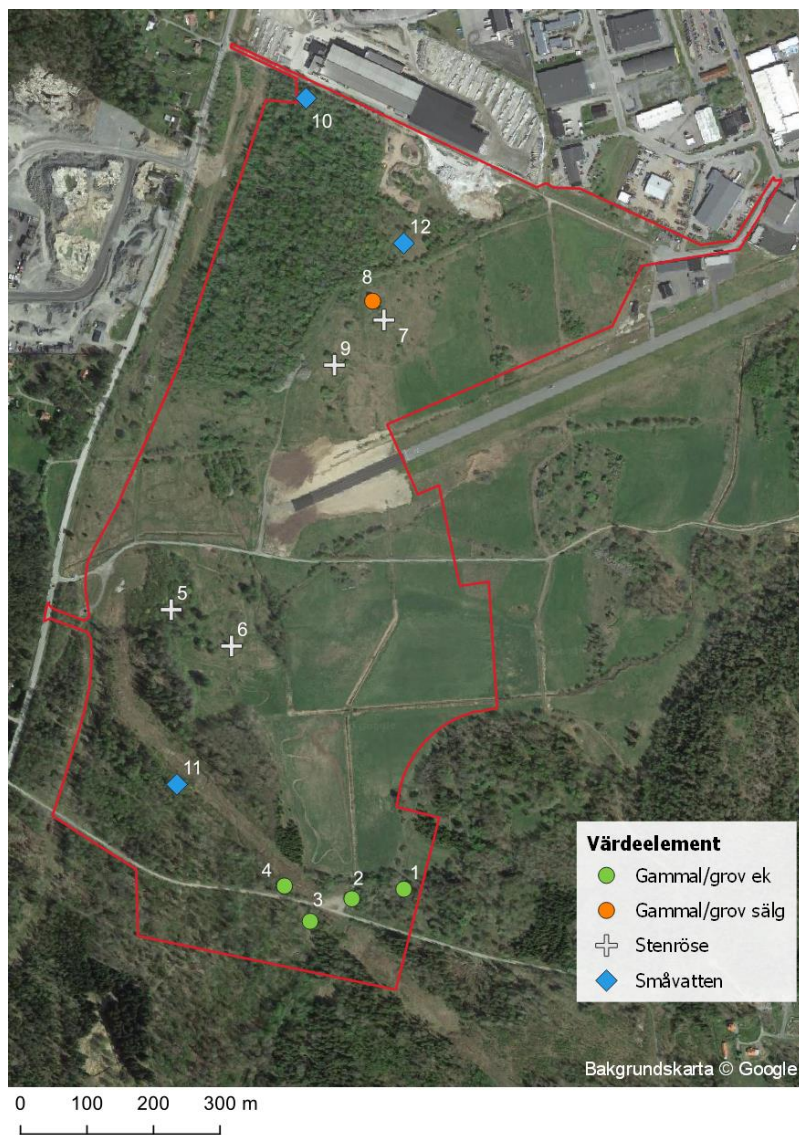
Totalt hittades 12 värdeelement, varav fem gamla och/eller grova träd, fyra odlingsrösen eller andra större stenrösen, två dammar och en vattensamling. Värdeelementen redovisas i tabell 2 och är markerade på karta i figur 12.

Den ena dammen (objekt 12) är känd sedan tidigare, men förbisågs vid inventeringen och är eventuellt torrlagd. Både större och mindre vattensalamander har noterats i den vid tidigare inventeringar och den bör kontrolleras i samband med kommande inventering av groddjur (Segerlind, 2015; 2016).

Objekten 1, 2 och 4 utgörs av gamla ekar som uppfyller kriterierna för särskilt skyddsvärda träd (Naturvårdsverket, 2012), varav 1 och 4 är hålekar med konstaterade fynd av rödlistade arter.

Tabell 2. Värdeelement som identifierats inom planområdet med koordinater i Sweref99 TM.

ID i karta	Beskrivning	Koordinat X	Koordinat Y
1	Gammal, grov hålek (fig. 13)	707455	6626658
2	Gammal, grov ek	707377	6626644
3	Större ek (fig. 14)	707314	6626610
4	Gammal, grov hålek; döende (fig. 15)	707276	6626663
5	Stort stenröse, skuggat av träd	707105	6627079
6	Odlingsröse	707196	6627024
7	Odlingsröse	707425	6627515
8	Grov, flerstammig sälk (fig. 16)	707408	6627543
9	Odlingsröse (fig. 17)	707351	6627447
10	Grävd damm i skogsmark	707308	6627848
11	Liten vattensamling i skogsmark (fig. 18)	707114	6626816
12	Damm med fynd av vattensalamander	707455	6627630

Figur 12. Värdeelement som identifierats inom planområdet.

Figur 13. Gammal, grov hålek (värdeelement #1).

Figur 14. Större ek (värdeelement #3).

Figur 15. Gammal, grov hålek (värdeelement #4).

Figur 16. Grov, flerstammig sälg (värdeelement #8).

Figur 17. Odlingsröse (värdeelement #9).

Figur 18. Vattensamling (värdeelement #11).

4.6 Fynd av naturvårdsarter

Utöver ovan beskrivna fåglar påträffades fem naturvårdsarter. De beskrivs nedan. Individuella fynd redovisas med koordinater i tabell 3.

4.6.1 Fridlysta arter

Inom planområdet förekommer blåsippa och liljekonvalj, som är fridlysta. Blåsippa är fridlyst enligt 8 § artskyddsförordningen och liljekonvalj enligt 9 §. De huvudsakliga förekomsterna finns i den södra delen av planområdet, inom naturvärdesobjekten 1 och (i mindre utsträckning) 2.

En kopparödla hittades död på vägen i den södra delen av planområdet. Även andra grod- och kräldjur kan förväntas förekomma inom planområdet. Alla grod- och kräldjur är fridlysta enligt artskyddsförordningen. Vi rekommenderar att en fördjupad inventering av groddjur och ormar utförs under lämplig tidpunkt på säsongen.

4.6.2 Övriga naturvårdsarter

Den rödlistade arten rödbrun blekspik (NT) noterades på de två hålekarna i den södra delen av planområdet. Ekarna inventerades inte noggrant och hyser med stor sannolikhet fler rödlistade arter.

Dessutom hittades signalarten barkticka på en asplåga i planområdets västra del.

Tabell 3. Fynd av naturvårdsarter (utom fåglar) med koordinater i Sweref99 TM. Fynden är angivna med cirka 10 meters noggrannhet.

Art	Värde	Koordinat X	Koodinat Y	Datum
Barkticka	Signalart	707075	6626984	2020-06-01
Blåsippa	Fridlyst	707221	6626896	2020-06-01
Liljekonvalj	Fridlyst	707319	6626611	2020-06-01
Rödbrun blekspik	Rödlistad (NT)	707278	6626658	2020-06-01
Rödbrun blekspik	Rödlistad (NT)	707454	6626661	2020-06-01
Blåsippa	Fridlyst	707327	6626617	2020-06-01
Kopparödla	Fridlyst	707413	6626601	2020-06-01
Liljekonvalj	Fridlyst	707463	6626618	2020-06-01

5 Samlad bedömning och diskussion

Det inventerade området är i sin helhet präglad av mänsklig påverkan. Trots detta finns påtagliga naturvärden, som till största delen är knutna till områdets variationsrikedom, äldre träd och fågelfauna. Nedan diskuteras resultaten från fågel- och naturvärdesinventeringen och förslag ges på hur planens konsekvenser på naturmiljön kan minskas.

5.1 Fågelfauna

Fågelinventeringen visade på att området är artrikt och hyser både vanliga arter samt vissa lite mer krävande arter som de hålhäckande arterna skogsduva, stare, entita, kattuggla och göktyta. De så kallade skyddsvärda arterna som bedömdes häcka inom planområdet var grönfink, stare samt trädlärka. Med skyddsvärda arter avses vanligen arter som är hotade enligt rödlistan (hotkategori VU, EN eller CR) samt arter som är upptagna i EU:s fågeldirektiv bilaga 1. Skyddsvärda arter är de som generellt ges högst prioritet vid bedömningar om verksamheter anses utlösa förbud mot Artskyddsförordningen och beskrivs därför mer detaljerat nedan.

Nedan redogörs översiktligt de viktigaste punkterna avseende juridiken om artskydd för fåglar. Dessa är sammanfattade ur Naturvårdsverkets Handbok för artskyddsförordningen del 1 – Fridlysning och bestämmelser (Naturvårdsverket 2009) samt Artskydd - Grunder och tillämpning (Marklund Andersson och Schultz 2015). Dessa utgångspunkter används av bland andra Trafikverket, som i samband med stora infrastrukturprojekt måste hantera och bedöma en mängd artförekomster för att bedöma om det krävs skyddsåtgärder för att undvika förbud enligt artskyddsförordningen.

- Allt avsiktligt dödande, fångande och störande av vilda fåglar samt förstörande av ägg i naturen är enligt 4 § 1-3 pp. artskyddsförordningen förbjudet. Enligt rättspraxis kan som avsiktliga avses även sådana handlingar där syftet inte är att döda, fånga eller störa, men där den som utför handlingen är medveten om den förutsägbara konsekvensen av sitt handlande (att det kommer att döda, fånga eller störa), men ändå genomför eller planerar handlingen.
- Om det saknas ett direkt uppsåt att döda, fånga eller störa så ska det bara betraktas som ett avsiktligt dödande, fångande eller störande om handlingen innebär en negativ effekt på förutsättningarna för att bibehålla eller återställa gynnsam bevarandestatus för arten.
- Enligt 4 § 4 p. artskyddsförordningen är det även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. Detta gäller oberoende av avsiktlighet. Det finns inte definierat i någon föreskrift vad som ska avses med fåglars fortplantningsområden och viloplats. För att punkten ska vara tillämplig måste området vidare uppnå en viss kvalitet. Det kan för vissa arter ändå vara biologiskt tydligt vad som avses, medan det för andra arter inte går att avgränsa något område.
- Huruvida den planerade verksamheten kommer i konflikt med fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen prövas som en del av bedömningen av om verksamheten uppfyller kraven i 2 kap. miljöbalken. Artskyddsförordningen är

nämnligen att betrakta som en precisering av 2 kap miljöbalken. Genom att planera försiktighetsmått och skyddsåtgärder kan verksamhetsutövaren undvika att förbud utlöses.

- Som skyddsåtgärder kan – åtminstone när det gäller 4 § 4 p. artskyddsförordningen – betraktas även åtgärder som inte vidtas i direkt anslutning till den plats som exploateras, men i anslutning till en plats för vila eller fortplantning inom området för den lokala populationen. Vilket krav på skyddsåtgärder som ställs beror på bevarandestatusen för den aktuella arten. Artens bevarandestatus utgår i första hand från den nationella rödlistan som ges ut av ArtDatabanken vart femte år.
- Artskyddsförordningen ger i princip inget utrymme för dispens om handlingen får sådan betydelse för en population av fåglar att den är förbjuden. Det är därför viktigt att prioritera artskyddet tidigt i planeringsprocessen samt att prioritera försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att undvika att hamna på den kvalifikationsnivån att förbud föreligger.

Grönfink (rödlistad EN – starkt hotad) häckar troligen i den norra kanten av planområdet. Arten är rödlistad till följd av sin negativa populationsutveckling som beror på en sjukdom. Grönfink är allmänt förekommande i Sverige och hade 2012 en svensk population på ca 660 000 par (sedan dess troligen minskat med närmare 50%). Utifrån artens populationsstorlek och tillgång på habitat bedöms det som osannolikt att det aktuella projektet kommer ha någon negativ inverkan på artens regionala och nationella bevarandestatus. Den aktuella häckningsplatsen ligger i, eller i nära anslutning till, det område som ska skyddas som naturmark i den aktuella planen vilket gör att artens häckningsmiljö inte påverkas nämnvärt.

Stare (rödlistad VU – sårbar) häckar på en eller flera platser inom planområdet. Arten är rödlistad till följd av sin negativa populationsutveckling som varit negativ i mer än trettio år. Stare är fortfarande allmänt förekommande i Sverige och hade 2012 en svensk population på ca 640 000 par. Utifrån artens populationsstorlek och tillgång på habitat bedöms det som osannolikt att det aktuella projektet kommer ha någon negativ inverkan på artens regionala och nationella bevarandestatus. Starens häckningsmöjligheter kommer missgynnas om asparna i söder försvinner när planen genomförs. En lämplig skyddsåtgärd är uppsättande av specialholkar för stare i de naturområden som bevaras.

Trädläarka (ej rödlistad men utpekad i EU:s fågeldirektiv bilaga 1) häckar med ett eller två par i planområdets centrala del. Det är en art som häckar i gles eller luckig skog och olika typer av öppna marker med viss trädvegetation. Kan även häcka på kalhyggen. Det halvöppna området väster om landningsbanan är sannolikt idealiskt för trädläarka. Arten är relativt väl spridd i Sverige med en population på cirka 15 000 par (Ottosson m fl, 2012). Utifrån artens populationsstorlek och tillgång på habitat bedöms det som osannolikt att det aktuella projektet kommer ha någon negativ inverkan på artens regionala och nationella bevarandestatus. De häckningsmiljöer som finns kommer sannolikt försvinna när planen genomförs. En lämplig skyddsåtgärd är att inte utföra avverkningar eller andra markarbeten under häckningstid, vilket ingår i de generella skyddsåtgärder som föreslås nedan.

Övriga rödlistade arter i kategori NT (nära hotad) som troligen häckar inom planområdet är björktrast, entita, gulspurv, kråka och svartvit flugsnappare. Samtliga dessa arter har stora nationella populationer och det bedöms som mycket

osannolikt att det aktuella projektet kommer ha någon negativ inverkan på arternas regionala eller nationella bevarandestatus. Vissa generella skyddsåtgärder för fågelfaunan föreslås dock (se nedan).

Skyddsvärda arter som observerades överflygande eller strax utanför planområdet var fiskgjuse (EU:s fågeldirektiv bilaga 1 samt rödlistad NT), gråtrut (VU) samt trana (EU:s fågeldirektiv bilaga 1). Arter som är rödlistade i kategori NT (nära hotad) som sågs överflyga eller sågs strax utanför planområdet var duvhök och fiskmå. Dessa arter bedöms inte påverkas nämnvärt av att planen genomförs.

Områdets variation mellan slutna skogsmiljöer och öppet brukslandskap gynnar arter som gröngöling och göktyta, vilka båda häckar i skogsområdet i sydväst. Den relativt goda tillgången på lite äldre asp i det sydvästra området är även gynnsamt för andra hålhäckande arter som entita, skogsduva och stare samt de vanliga mesarterna talgoxe och blåmes. Kattuggla häckar troligen i en av de grova ekarna i södra delen av planområdet.

Nedan föreslås skyddsåtgärder för att minska negativ påverkan på områdets fågelfauna från planens genomförande. Skyddsåtgärderna är anpassade från de artspecifika hänsynsregler för fågelarter som tagits fram av Skogsstyrelsen i samarbete med ArtDatabanken (Skogsstyrelsen, 2020).

- › Avverkningar, markarbeten och andra åtgärder som kommer förstöra nuvarande eller potentiella boplatser ska inte utföras under fåglarnas huvudsakliga häckningsperiod, vilken infaller 20 mars till 31 juli. Denna åtgärd föreslås för att förhindra att bon med ägg/ungar skadas vid planens genomförande.
- › För att kompensera bortfallet av häckningsmiljöer för hålhäckande arter ska holkar sättas upp i de områden som bevaras som naturmark. Det ska vara både vanliga mesholkar och större specialholkar anpassade för stare, göktyta, skogsduva, med flera.

5.2 Naturvärden och övriga arter

De högsta naturvärdena inom planområdet är knutna till de gamla ekarna i områdets södra del. De hyser sannolikt flera rödlistade arter såsom trädlevande skalbaggar, lavar och trädsvampar. I områdets södra och västra delar finns dessutom lövskogar med naturlig dynamik och inslag av ädla lövträd. Det rör sig främst om naturvärdesobjekten 1 och 5, som har påtagligt naturvärde (klass 3). Genom att bevara dessa områden i planen kan negativ påverkan på naturmiljöer till stor del undvikas. De centrala – västra delarna av planområdet består av igenväxande jordbruksmark med buskar och åkerholmar. Detta område bedöms ha ett påtagligt naturvärde, till stor del på grund av de fågelförekomster som finns här (beskrivs ovan).

Ytterligare negativ påverkan på naturmiljöer kan undvikas genom att bevara de områden som i inventeringen bedömts ha visst naturvärde (klass 4). Dessa platser är också lämpliga för att utföra eventuella kompensationsåtgärder.

Det finns flera småvatten och diken som kan vara viktiga för groddjur. Tidigare fynd av större och mindre vattensalamander finns i den norra delen av området

(Segerlind, 2015; 2016). En fördjupad inventering av groddjur bör utföras ifall negativ påverkan på vattenmiljöer inte kan undvikas. Inventeringen bör också omfatta ormar eftersom det inom området finns gott om stenrösen och solexponerade miljöer som kan hysa ormar.

5.3 Felkällor

Eftersom naturvärdesinventeringen utfördes i början av juni kan arter som uppträder senare under säsongen ha förbisetts, såsom svampar.

Artvärdet för naturvärdesobjekt 5 kunde inte bedömas. Objektet har en preliminär bedömning tills en fördjupad inventering av groddjur utförs.

6 Referenser

6.1 Litteratur och rapporter

ArtDatabanken 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. ArtDatabanken SLU, Uppsala

Blank, H. 2010. Manual för uppföljning i skyddade områden - Skyddsvärda fåglar. Version 4.0. Naturvårdsverket.

Marklund Andersson, Å., Schultz, M. 2015. Artskydd. Grunder och tillämpning. Wolters Kluwer Förlag.

Naturvårdsverket. 2009. Handbok för artskyddsförordningen del 1. Fridlysning och bestämmelser. Handbok 2009:2. Utgåva 1. April 2009.

Naturvårdsverket. 2012. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd. Mål och åtgärder 2012—2016. Rapport 6496. April 2012.

Nitare, J. 2019. Skyddsvärd skog. Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning, Skogsstyrelsen.

Ottosson, U., Otvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S., Tjernberg, M. 2012. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. SOF, Halmstad.

Segerlind, D. 2015. Groddjursinventering vid Mellingeholms aktivitespark, Norrtälje kommun.

Segerlind, D. 2016. Inventering av större vattensalamander *Triturus cristatus* och dess livsmiljöer i Sika industriområde samt omgivande landskap, Norrtälje kommun.

SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. SS 199000:2014.

6.2 Webb sidor och kartmaterial (GIS)

ArtDatabanken (2020). Artfakta om naturvårdsarter, hämtad från: <https://artfakta.se/artbestamning>

ArtDatabanken (2020). Rapporterade artfynd, hämtad från: <https://www.artportalen.se/>

Skogsstyrelsen, 2020. Vägledning för hänsyn till fåglar. <https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/vagledningar-for-hansyn-till-faglar>

7 Kontaktuppgifter

Erik Heyman, COWI AB

erhe@cowi.com

070-2971450

Caspar Ström, COWI AB

cpst@cowi.com

073-8506041

Bilaga 1. Resultat fågelinventering

Art	Antal obs	Häckar	Rödlistad	EU:s fågeldirektiv bilaga 1
Björktrast	1	Ja	NT	
Blåmes	6	Ja		
Bofink	10	Ja		
Duvhök	1	Nej	NT	
Entita	2	Ja	NT	
Fiskgjuse	1	Nej	NT	Ja
Fiskmåås	9	Nej	NT	
Gransångare	1	Ja		
Gråsiska	2	Ja		
Gråtrut	1	Nej	VU	
Grönfink	2	Ja	EN	
Gröngöling	3	Ja		
Grönsångare	2	Ja		
Gulspurv	9	Ja	NT	
Gärdsmyg	5	Ja		
Gök	2	Nej		
Göktyta	1	Ja		
Hämpling	2	Ja		
Härmsångare	8	Ja		
Järnsparv	3	Ja		
Kattuggla	2	Ja		
Knölsvan	3	Nej		
Koltrast	13	Ja		
Korp	2	Nej		
Kråka	4	Ja	NT	
Kungsfågel	1	Ja		
Lövsångare	6	Ja		
Morkulla	4	Ja		
Näktergal	9	Ja		
Ormvråk	3	Nej		
Ringduva	19	Ja		
Rödhake	5	Ja		
Skata	4	Ja		
Skogsduva	4	Ja		
Skogssnäppa	1	Ja		
Stare	12	Ja	VU	
Stenknäck	3	Ja		
Stenskvätta	1	Ja		
Storskarv	5	Nej		
Större hackspett	4	Ja		
Svarthätta	8	Ja		
Svartvit flugsnappare	1	Ja	NT	
Sånglärka	20	Ja		
Sädesärla	1	Ja		

Art	Antal obs	Häckar	Rödlistad	EU:s fågeldirektiv bilaga 1
Talgoxe	15	Ja		
Taltrast	18	Ja		
Trana	2	Nej		Ja
Trädgårdssångare	6	Ja		
Trädkrypare	1	Ja		
Trädlärka	3	Ja		Ja
Trädpiplärka	3	Ja		
Törnsångare	7	Ja		
Ärtsångare	1	Ja	NT	